

УДК 349.2

Анатолій Миколайович КЛОЧКО,

доктор юридичних наук, професор,

проректор Харківського національного університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

За останнє десятиліття у Східній Європі та Центральній Азії було створено значну кількість органів із питань координації антикорупційних заходів і запобігання корупції. У багатьох країнах діяльність органів із запобігання корупції було припинено, деякі органи було об'єднано, створено нові, триває формування наявних установ.

У деяких країнах за координацію національної антикорупційної політики відповідає Міністерство юстиції (Естонії, Грузії та Румунії). В Албанії це обов'язок міністра з питань місцевого значення, у Киргизстані – Секретаріату Ради Оборони, у Литві – Державної Канцелярії, у Латвії – Бюро з питань запобігання та протидії корупції, в Азербайджані та Казахстані – Комісії з протидії корупції, а із серпня 2014 р. – Агентства з питань державної служби і протидії корупції (у минулому – Фінансова поліція, діяльність якої було припинено у серпні 2014 р.). І це лише один з прикладів організації запобігання та протидії корупції.

Функціонують спеціалізовані інституції, що здійснюють вироблення та координацію антикорупційної політики (в Албанії, Болгарії, Словенії, Македонії, Мальті, Сербії, Чорногорії, Франції, Вірменії, Боснії і Герцеговині, Румунії), багатофункціональні антикорупційні агентства, що опікуються і запобіганням корупції, і забезпеченням правопорядку (приміром у Латвії, Литві, Молдові та Монголії), або відділи у складі державних установ, які мають запобіжні функції (наприклад в Албанії, Вірменії, Азербайджані, Хорватії, Естонії, Грузії, Казахстані та Киргизстані). Зрештою, було створено значну кількість антикорупційних рад, що складаються із представників різних державних установ та неурядових партнерів, які також відіграють свою роль як органи, що запобігають корупції та забезпечують координацію зусиль (наприклад у Вірменії, Грузії чи Таджикистані) [1, с. 112].

Найцікавішим видається словенський досвід, що ілюструє «класичний» підхід до координації антикорупційної політики. Так, у 2004 р. у Словенії була створена Комісія запобігання корупції. Вона має координаційні, дослідницькі (аналітичні) та превентивні функції й відповідає за моніторинг реалізації Національної стратегії боротьби проти корупції, виконання Кодексу поведінки державних службовців та є центральним органом у сфері правозастосування положень, пов'язаних із поданням посадовими особами майнових декларацій. Координаційна роль спеціалізованої інституції є надзвичайно важливою в разі, коли у країні (зокрема і в Україні) функції щодо кримінального переслідування корупції, а також превенція перебувають у компетенції різних державних органів. Міжнародні стандарти також вимагають налагодження міжвідомчого співробітництва, обміну інформацією між правоохоронними та контролюючими органами – поліцією, службою безпеки, митною та податковою службами, фінансового контролю, фінансового моніторингу тощо. Відомства, які здійснюють контроль за деклараціями про доходи посадових осіб, можуть мати право доступу до конфіденційної інформації: у Франції – Центральна служба із запобігання корупції, в Колишній Югославській Республіці Македонії – Державна комісія запобігання корупції, в Албанії – Антикорупційна моніторингова група, на Мальті – Постійна комісія проти корупції, в Сербії та Чорногорії – Антикорупційне управління, у США – Управління з урядової етики і в Болгарії – Комісія з координації діяльності у сфері боротьби з корупцією [2, с. 332].

Агентства є прикладом комплексного підходу та зосередження в межах одного органу всіх основних функцій щодо запобігання та боротьби з корупцією, здійснюють розробку аналітичної політики, технічну допомогу з питань попередження корупційних правопорушень, взаємодію з громадянським суспільством, а також виконують функцію інформування, моніторингу, розслідування. В інших країнах існують такі приклади: Литва – Спеціальна служба розслідувань; Австралія – Незалежна комісія проти корупції. Прикладами ефективної діяльності спеціалізованої

антикорупційної інституції, що відповідає моделі багатоцільового органу з правоохоронними повноваженнями, є Незалежна комісія проти корупції Гонконгу та Бюро розслідування корупційної діяльності Сінгапуру; Бюро із попередження та боротьби з корупцією у складі уряду Латвії, яка за Індексом сприйняття корупції Transparency International посідає 55 місце із 168 країн світу. Індекс сприйняття корупції складається спеціально уповноваженим органом – Transparency International the global coalition against corruption (TI) з 1995 року. Його завданням є запобігання корупції за допомогою проведення відповідної політики, здійснення нагляду та координації реалізації цієї політики; розширення та поширення знань щодо запобігання корупції.

Узагальнення міжнародного досвіду створення та діяльності спеціалізованих антикорупційних органів указує на низку переваг і недоліків від створення окремого антикорупційного органу. До позитивів, зокрема, належать: 1) можливість досягнення високого ступеня спеціалізації і професіоналізму; 2) можливість позбавлення можливості неправомірних впливів (зокрема корупційних) на такий орган завдяки високій автономності його діяльності; 3) високий рівень громадської довіри; 4) нова інституція має можливість почати все з чистого аркуша паперу, що дуже складно у випадку з існуючими правоохоронними органами через корупцію тощо. Найбільшими недоліками вважаються: 1) підвищені адміністративні витрати; 2) наявність ізолюваності та певних бар'єрів у взаємодії з іншими правоохоронними органами; 3) зниження авторитету інших органів, що не належать до структури антикорупційного агентства.

Ураховуючи вищевикладене, доходимо висновку, що досвід організації взаємодії та координації правоохоронних органів у сфері протидії корупції в зарубіжних країнах включає розбіжні варіанти інституційного компонента механізму протидії корупції в аспекті суб'єктів, уповноважених на протидію корупції, їх місця в апараті держави, переліку виконуваних функцій кожним із суб'єктів.

Список бібліографічних посилань

1. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування : монографія / В. В. Василевич, Т. Е. Василевська, В. Ф. Нестерович та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка і В. Л. Федоренка. Київ : Ліра-К, 2016. 524 с.

2. Титко А. В. Органы финансовых расследований: зарубежный опыт // Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 8 груд. 2017 р.) / редкол.: В. В. Чернеї, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 412 с.

Одержано 18.11.2021